

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Slijperstraat 3 (Staden, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2022A377
Januari 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.2.1	Landschappelijke situering	17
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	21
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	22
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	24
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	29
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	30
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	33
1.5	Synthese	36
2	Bibliografie	38

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Nieuwbouw weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO.	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	31
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	33

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	35

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

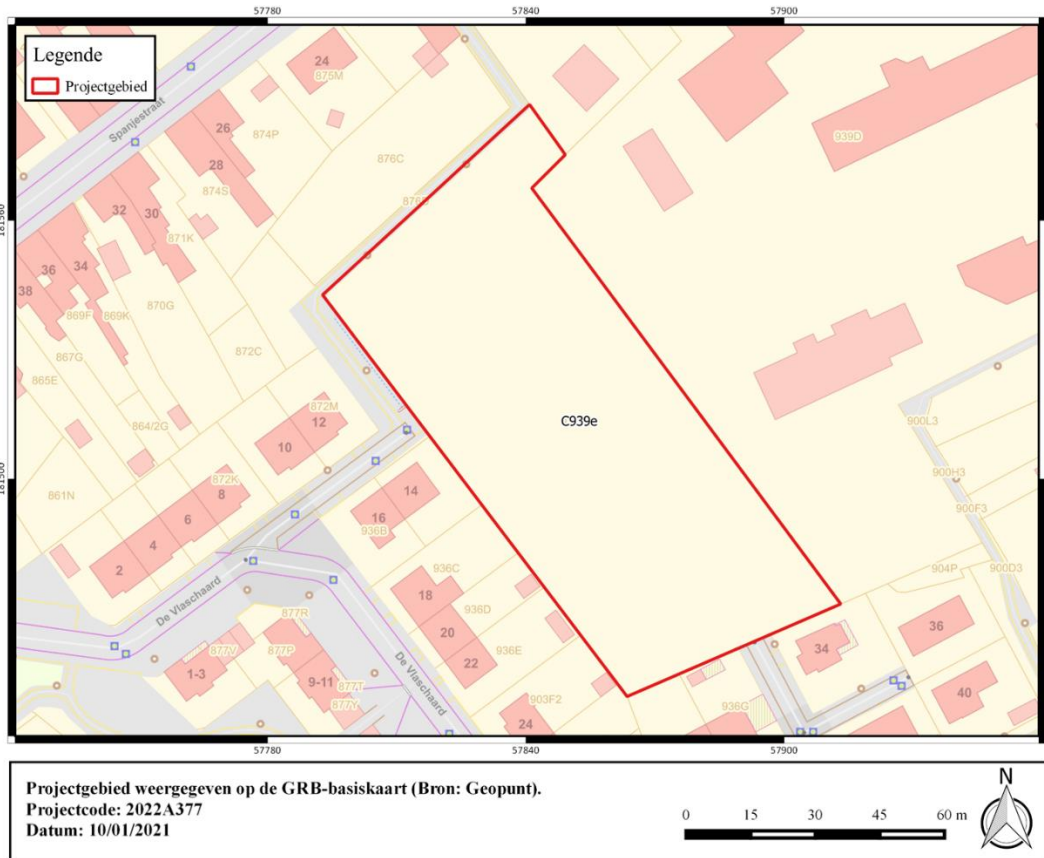
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

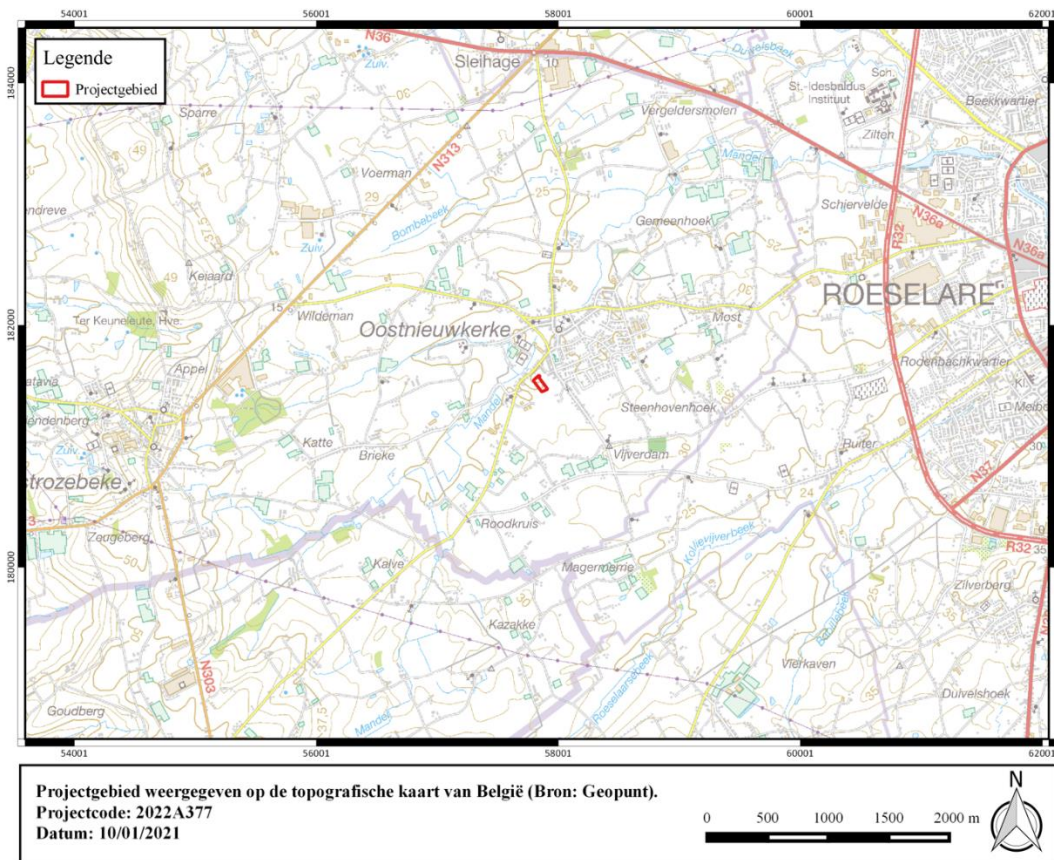
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Staden
	Deelgemeente	Oostnieuwkerke
	Postcode	8840
	Adres	Slijperstraat 3 8840 Staden
	Toponiem	Slijperstraat 3
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 57721$ $Y_{\min} = 181440$ $X_{\max} = 57959$ $Y_{\max} = 181605$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Staden, Afdeling 2, Sectie C, nr. 939e Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels binnen woongebied, deels binnen woonuitbreidingsgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6868 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van een vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied De Vlaschaard Staden werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Oostnieuwkerke, deelgemeente van Staden, in de provincie West-Vlaanderen. Oostnieuwkerke situeert zich ca. 4,7 km ten oosten van Roeselare en ruim 3 km ten westen van Westrozebeke. Het plangebied zelf sluit aan bij de recente verkaveling De Vlaschaard. Iets verder ten westen loopt de Spanjestraat, parallel met de Mandel. De dorpskern van Oostnieuwkerke situeert zich ca. 450 meter ten noordoosten.

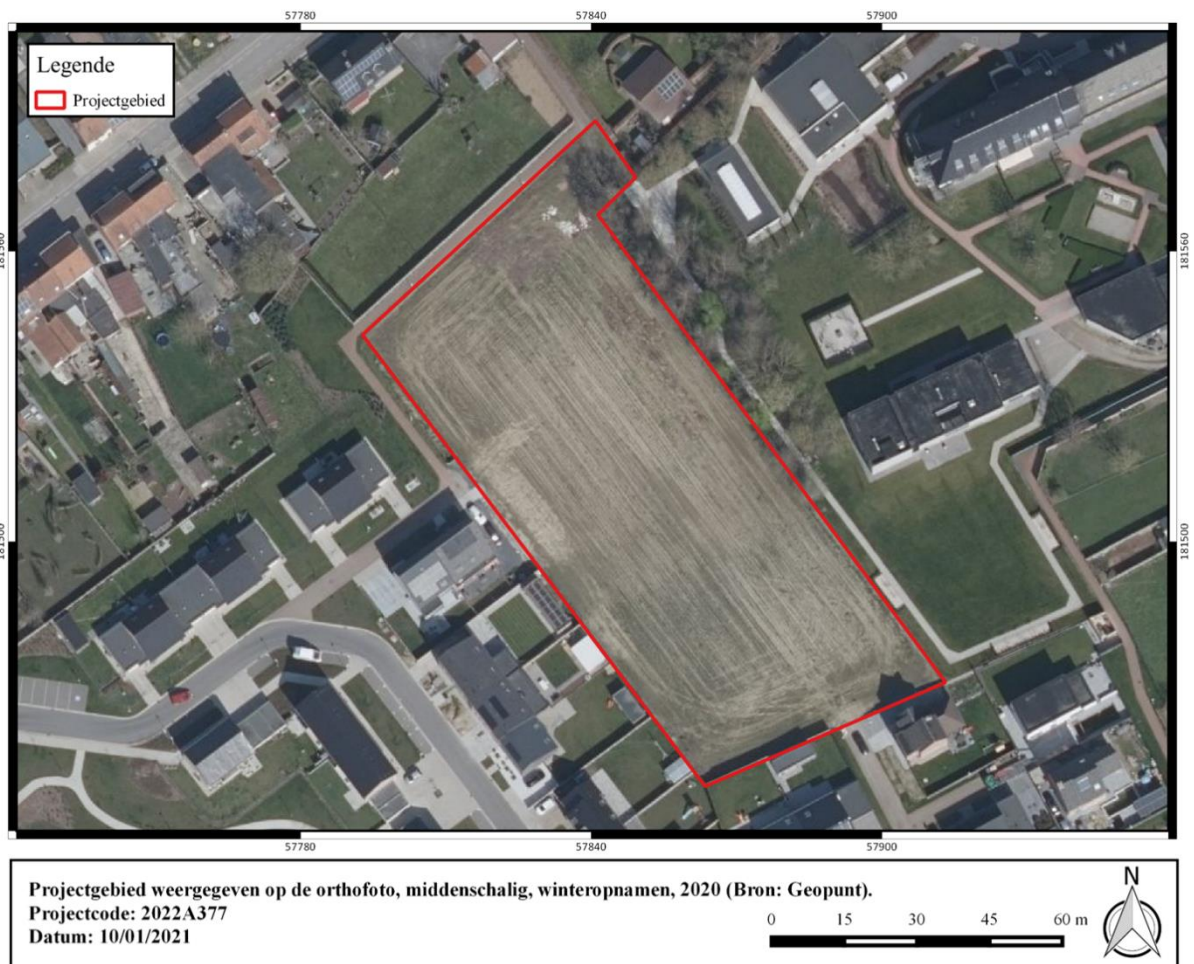

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

Het perceel waar de nieuwbouw op komt is momenteel een akker die grenst aan de huidige site van Kerckstede. Dit perceel is aan 2 zijden met de wijk de Vlasschaard verbonden en met de Spanjestraat via het “lang Strooike”. Het perceel bevindt zich aan de achterzijde van de huidige site Kerckstede. Momenteel bevindt er zich tussen de percelen een wandelpad doorheen de tuin voor de bewoners van Kerckstede.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

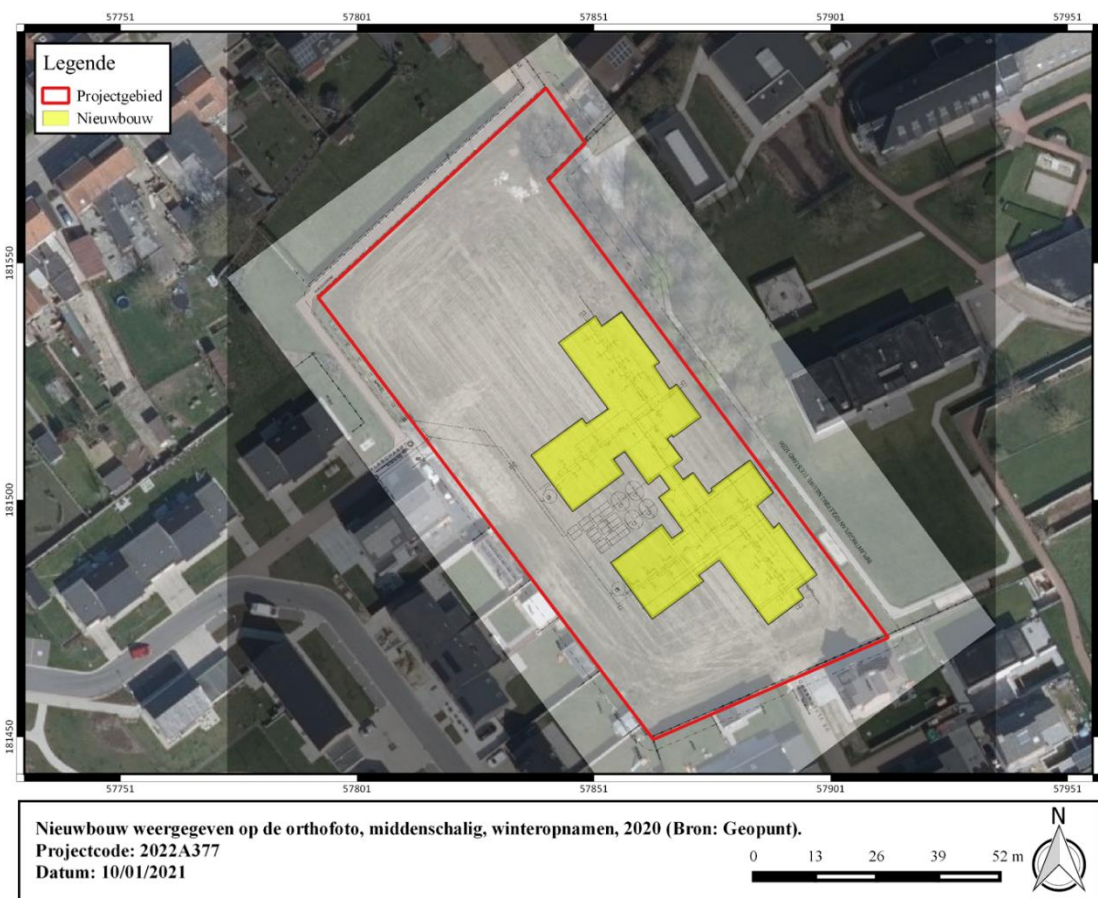

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouw van één bouwlaag bestaande uit 2 vleugels die nagenoeg elkaars spiegelbeeld zijn. Beide vleugels staan voor een huizengroep die op zijn beurt bestaat uit twee huizen waar elk 6 cliënten kunnen wonen. Deze huizen hebben een gemeenschappelijke keuken, maar wel elk hun eigen leefruimte met terras dat uitkijkt op de tuin. De twee vleugels worden verbonden door een centraal gedeelte, waar de gemeenschappelijke ruimtes voor beide huizengroepen zich bevinden, alsook de ingang van het gebouw. Door het geheel richting de bestaande infrastructuur te schuiven, kan een groot deel van het perceel worden gebruikt als tuin. De omgeving wordt voorlopig aangelegd in gras met daarnaast de nodige paden/terrassen om het gebouw te ontsluiten en aan te sluiten op het reeds bestaande wandelpad op de site. De verdere ontwikkeling van de tuin zal gefaseerd gebeuren.

Concreet worden de volgende bodemingrepen voorzien:

- Een nieuwbouw met een footprint van ca. 1495 m². Deze nieuwbouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv).
- Ten westen van de nieuwbouw worden nieuwe putten en infiltratiekratten voorzien die zullen aansluiten op nieuw aan te leggen riolering. De putten worden aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv, de infiltratiekratten tot een diepte van ca. 1,5 m-mv.
- Buitenaanleg in de vorm van een aantal padjes en nieuwe graszone. Voor deze buitenaanleg wordt een bodemingreep van ca. 50 cm-mv gerekend. De buitenaanleg omvat het volledige perceel met uitzondering van de nieuwbouw.

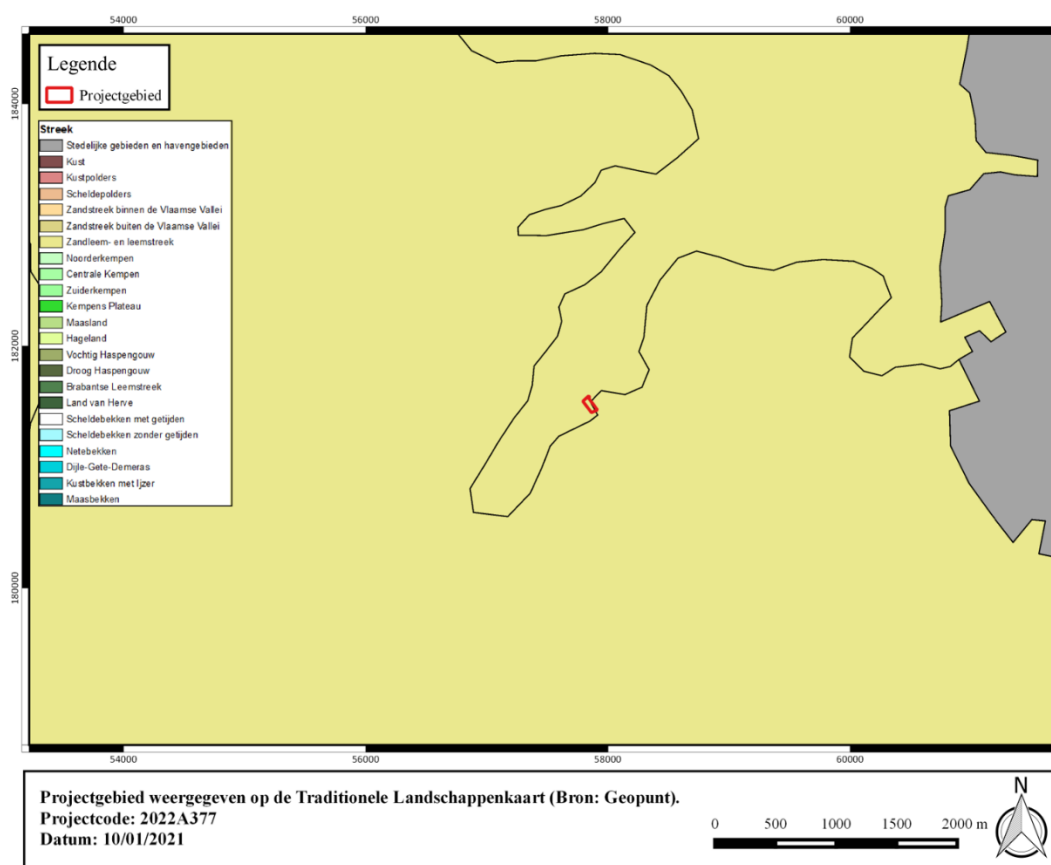
Figuur 5: Nieuwbouw weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

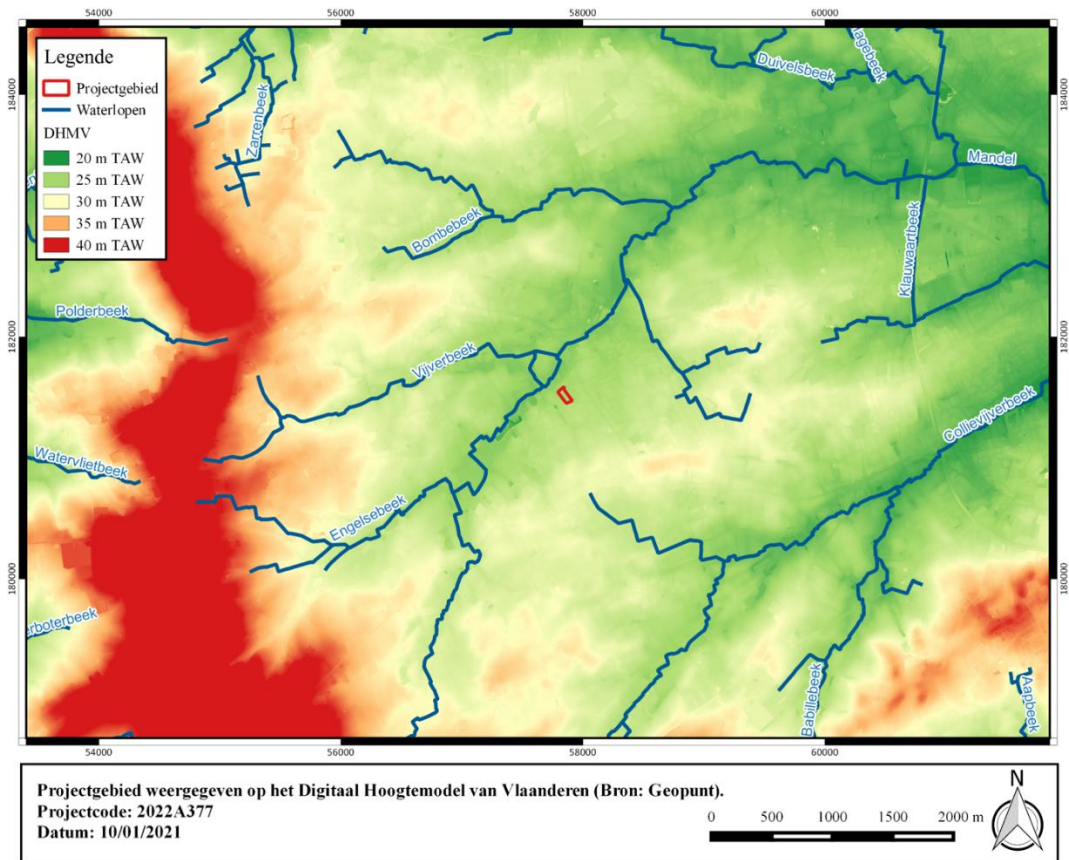
Het projectgebied is fysisch-geografische gelegen op het Weichseliaan terras van de Mandel. Ten noorden en ten zuiden wordt het alluvium van de Mandel geflankeerd door oostelijke uitlopers van de Centraal-West-Vlaamse Heuvelrug. Dit landschappelijk kader, op hoger gelegen terrein, langsheen het alluvium van de Mandel, moet zeker aan aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars in de regio. De goed gedraineerde, vruchtbare zandleemgronden moeten eveneens geschikt geweest zijn voor de eerste sedentaire gemeenschappen.

Het plangebied zelf situeert zich op een hoogteligging van ca. 24.9 – 25.5 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Het westelijk terreindeel is iets lager gelegen, mogelijk liep hier vroeger een zijtak van de Mandel. Er zijn geen duidelijke indicaties voor maaiveldwijzigingen in het verleden.

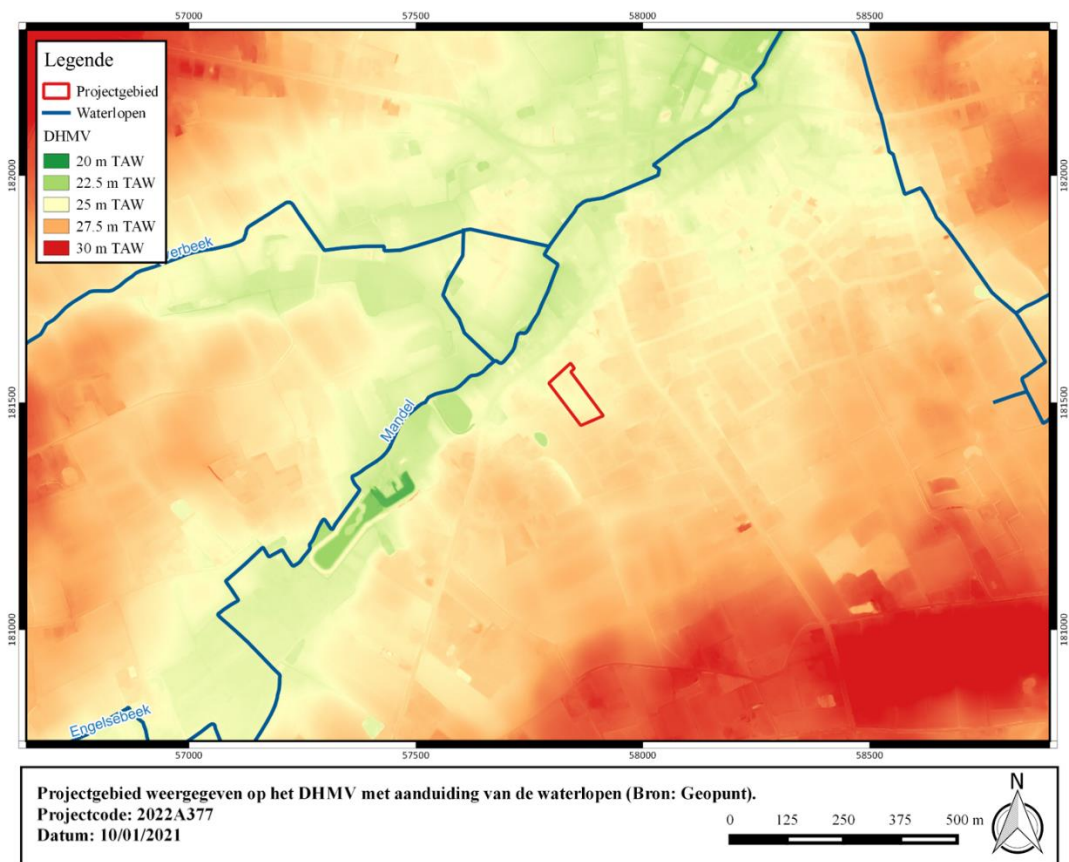

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

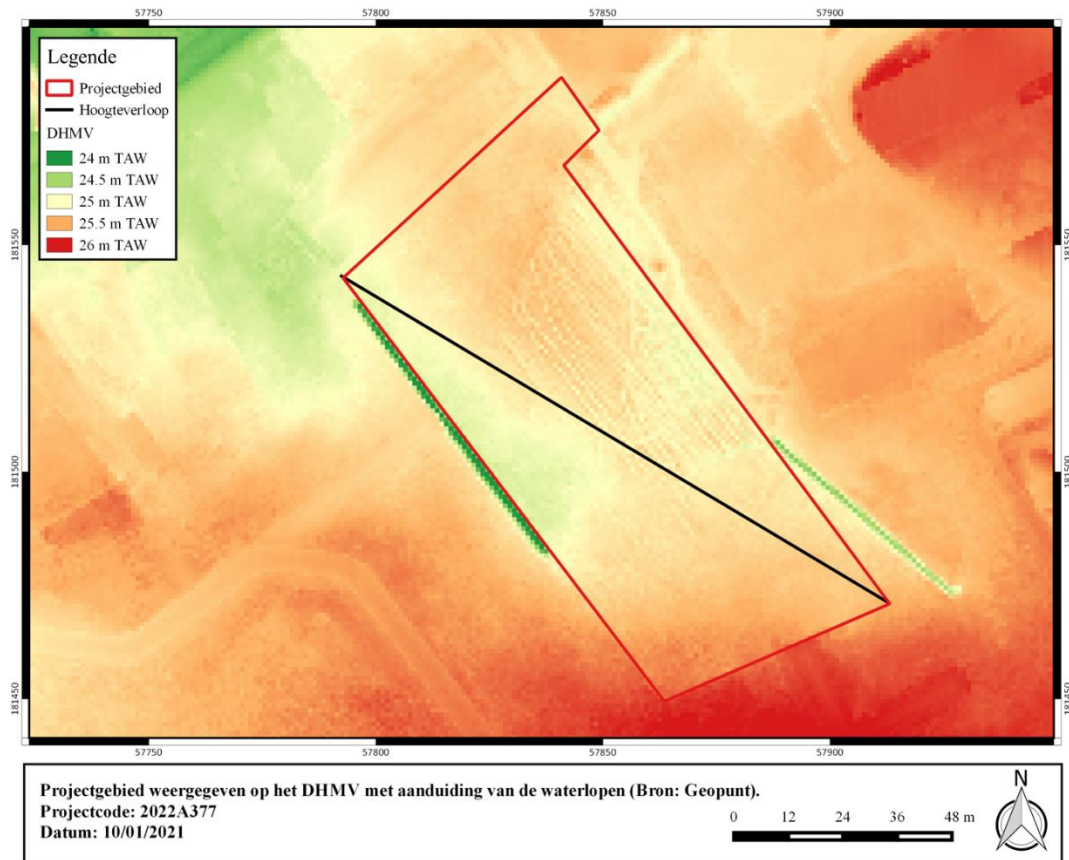

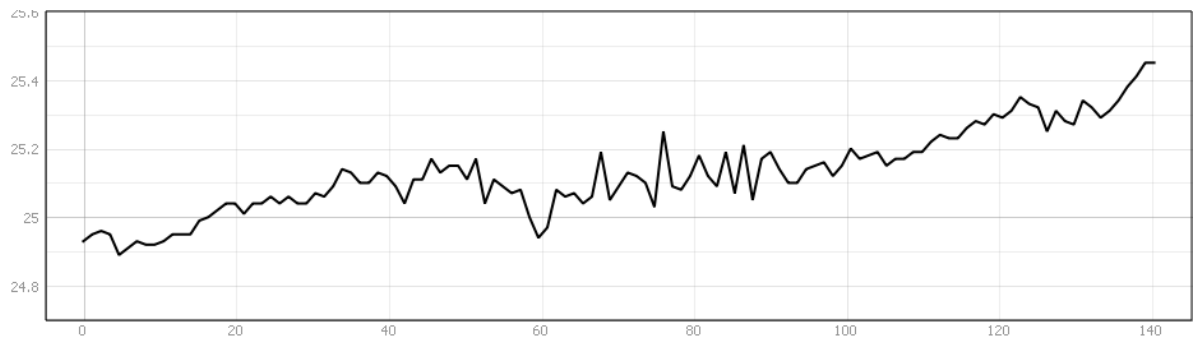
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

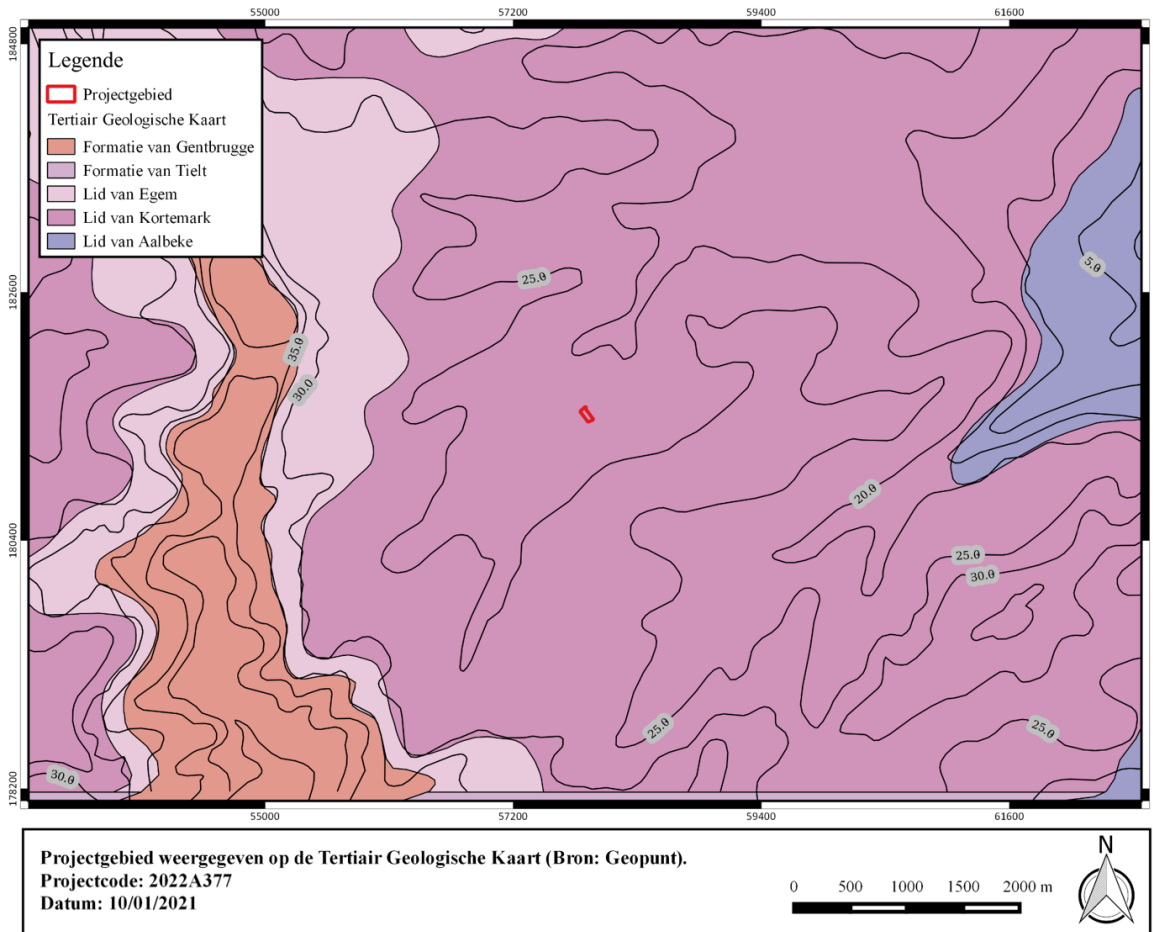
Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

Het oudste lid is het Lid van Kortemark en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

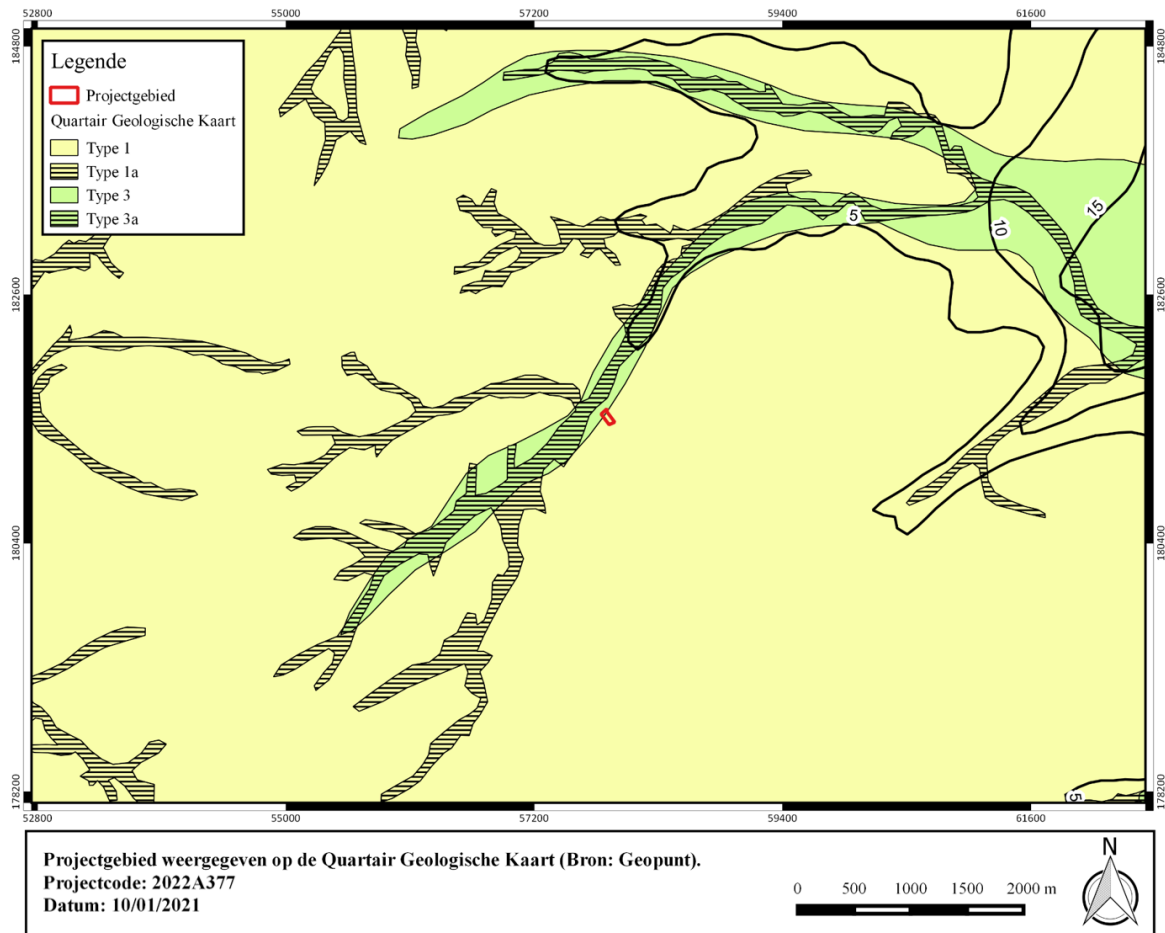

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodemvormingsprocessen

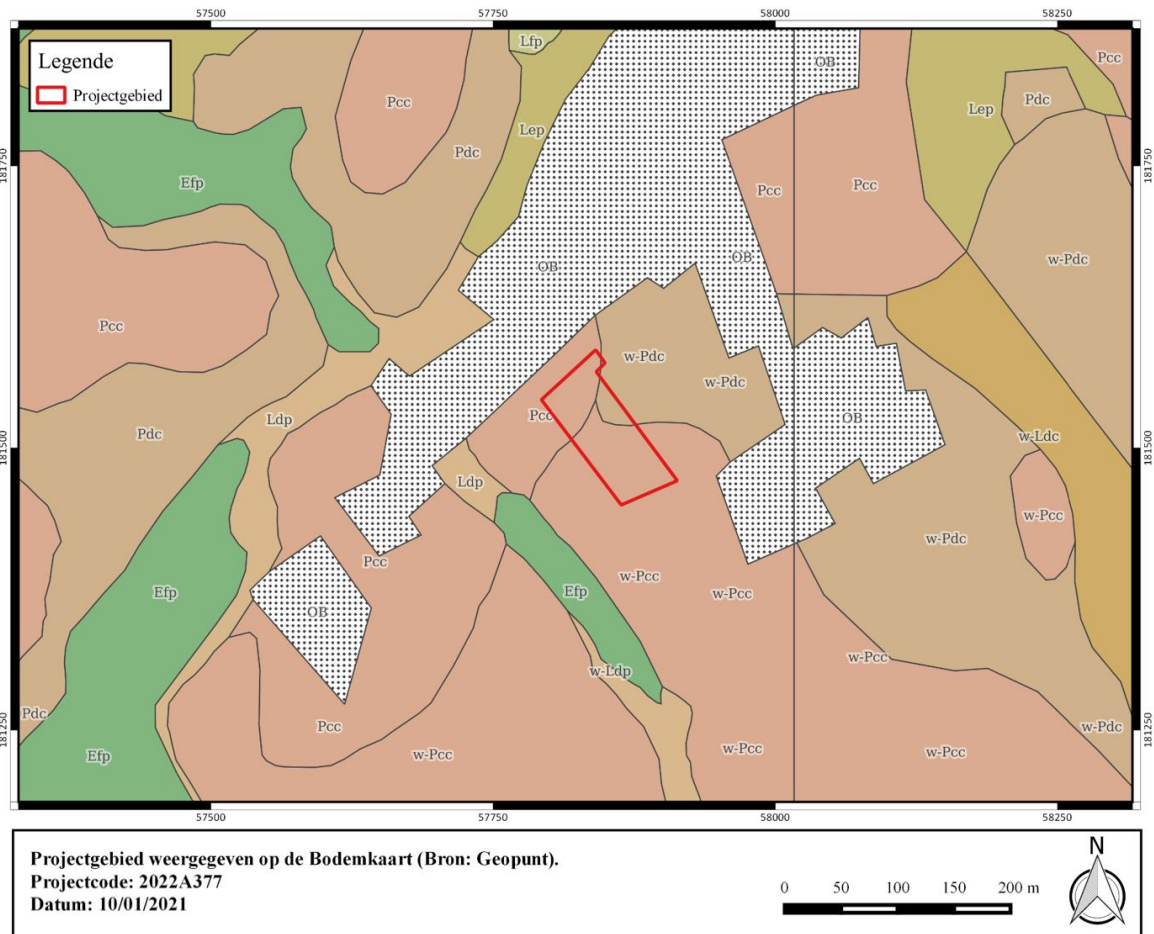
De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een matig droge tot matig natte lichte zandleembodem weer.

Het bodemtype **Pcc** is een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodem heeft een 25-30 cm dikke grijsbruine bouwvoor en is goed humeus. Door in cultuurname is een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap waaronder een bruingele overgangshorizont voorkomt van 20-30 cm dik. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm. Veel Pcc gronden zijn beïnvloed door de Tertiair onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen.

Het bodemtype **w-Pcc** is een matig natte, matig gleyige lichte zandleembodem met klei-zand op geringe of matige diepte en met sterk gevlekte textuur (bij lemige sedimenten), verbrokkelde textuur (bij zandige sedimenten) B horizont. Bij deze matig natte (soms matig droge) bodems op licht zandleem is de humeuze bovengrond homogeen en goed ontwikkeld grijsbruin en gemiddeld 30 cm dik. De verbrokkelde textuur B is zwak ontwikkeld en begint op 40-60 cm. Bij het complex PDC en PdC is de Pdc serie geassocieerd met zwak ontwikkelde Podzolen (. . f). Roestverschijnselen beginnen tussen 40-60 cm.

Het bodemtype **w-Pcc** is een matig droge, zwak gleyige, lichte zandleembodem met klei-zand op geringe of matige diepte en met sterk gevlekte textuur (bij lemige sedimenten), verbrokkelde textuur (bij zandige sedimenten) B horizont. De bouwvoor is grijsbruin, 25-30 cm dik en goed humeus, Bij de gedegradeerde eenheden met verbrokkelde textuur B, werd bij de in cultuurname een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont, 20-30 cm dik, voorkomt. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm. Bij het complex PcC vindt men naast profielen met verbrokkelde textuur B en ijzerconcreties (Prepodzolen . . c(h)) ook individuele waarnemingen van gronden met humus en/of ijzer B horizont (. . f), soms Postpodzolen (. . h). Veel Pcc gronden zijn beïnvloed door de Tertiaire onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

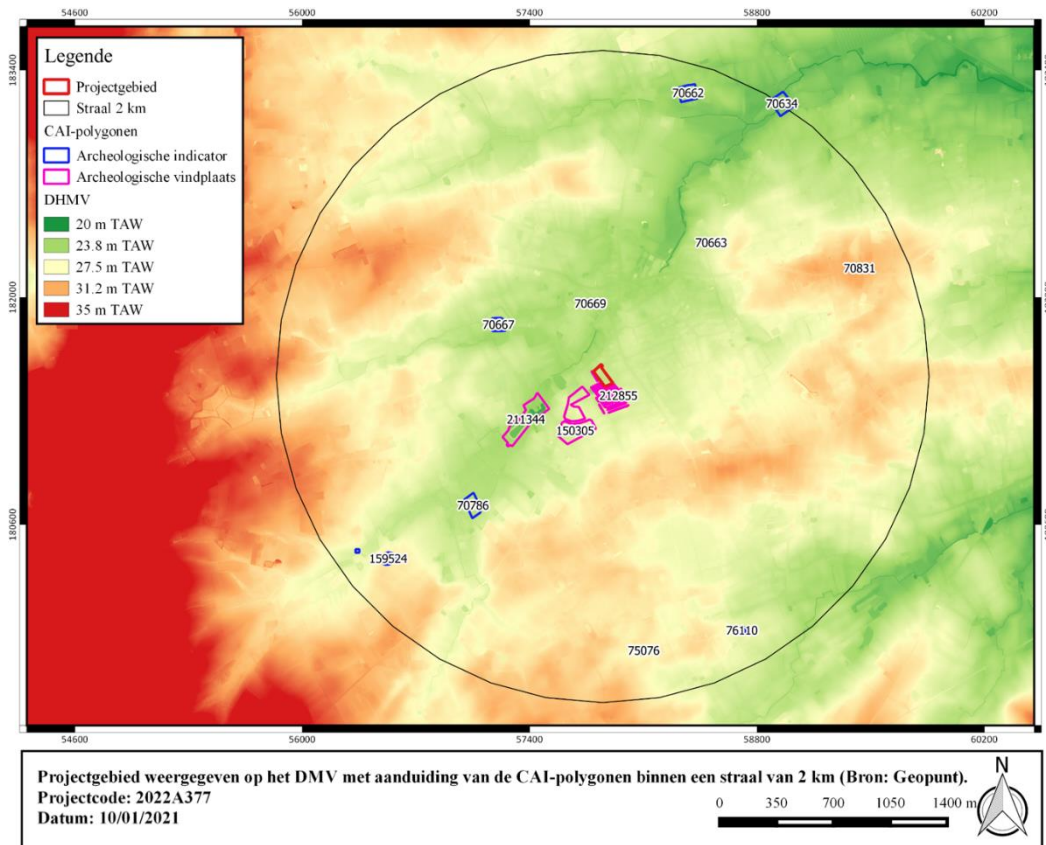

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

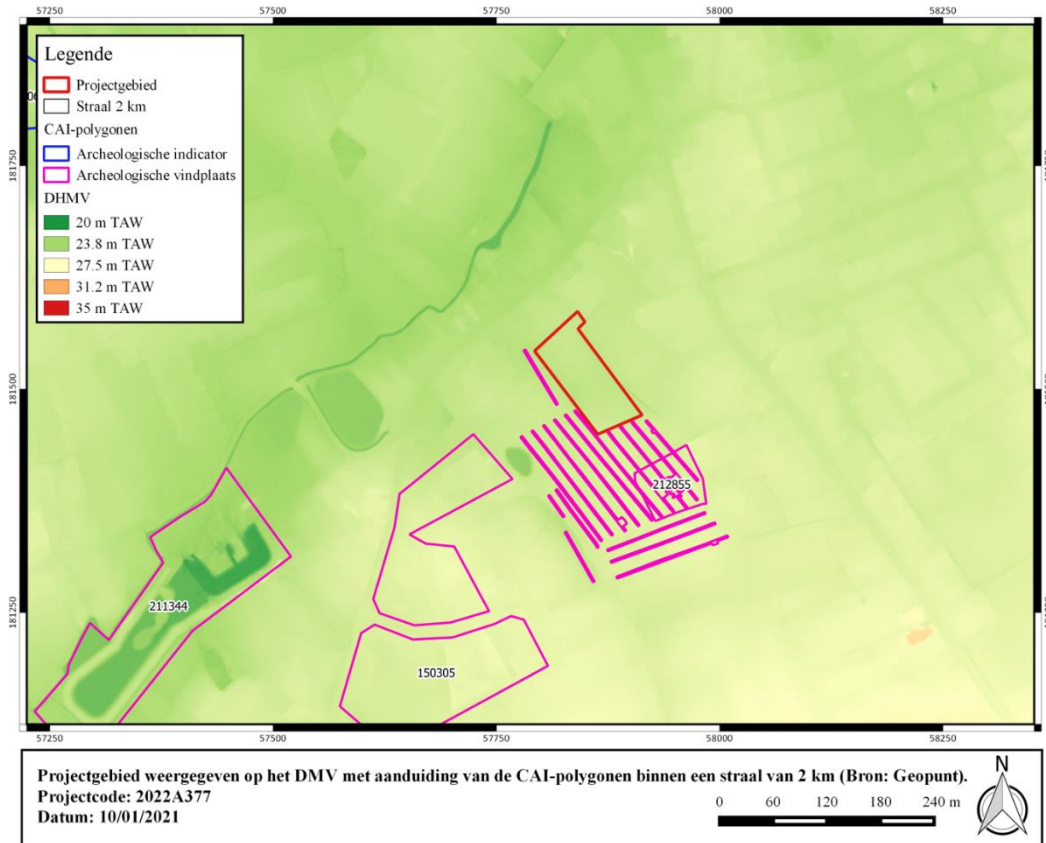
1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de directe nabijheid van het onderzoeksgebied zijn reeds archeologische onderzoeken uitgevoerd. Rondom het terrein werd reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2011. Hierbij werden meerdere sporen uit de Romeinse periode en vermoedelijk loopgraafsegmenten uit WOII aangesneden. Op basis van de waarnemingen van het proefsleuvenonderzoek werd een zone van ca. 1500 m² afgebakend voor verder vlakdekkend onderzoek. Hierbij werden bewoningssporen en greppels aangetroffen uit de midden Romeinse periode die duidelijk op te delen zijn in twee bewoningsfasen. Er kan geenszins uitgesloten worden dat de aangetroffen nederzettingssporen zich verder zetten ter hoogte van het huidige onderzoeksgebied. Ook verder ten zuidwesten van het onderzoeksgebied werd in 2008 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door het toenmalige VIOE. Hierbij werden meerdere greppels en enkele kolenbranderskuilen aangesneden. De datering hiervan dient vermoedelijk in de middeleeuwen gezocht te worden. Tevens werden ook op deze percelen resten aangetroffen van loopgraven en impactkraters. Deze resten zijn vermoedelijk in verband te brengen met de 'Achtendaagse Veldtocht' en de terugtrekking van de Belgische strijdkrachten richting het oosten in de beginjaren van WOII. Er kan echter niet uitgesloten worden dat enkele impactkraters en loopgraafsegmenten in de omgeving dateren uit WOI en het bevrijdingsoffensief van 1918. Bij deze onderzoeken en enkele prospecties in de ruimere omgeving werden eveneens enkele lithische artefacten gerecupereerd. Hetgeen wijst op aanwezigheid van mensen tijdens de steentijden. Verder betreffen de gekende waarden die zijn opgenomen in de CAI voornamelijk cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse of vroegmoderne landelijke infrastructuur.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

150305	<p>Mechanische prospectie (2009)</p> <p>Steentijd: 2 lithische artefacten</p> <p>Middeleeuwen: een aantal houtskoolbranderskuilen</p> <p>Nieuwe tijd: perceelsgreppels</p> <p>WO II: loopgraaf uit de tweede WO, mogelijk in verband te brengen met de Achttiendaagse Veldtocht (1940), kogels en Belgische helmen</p> <p>Bron: Dewilde M., 2009. Proefsleuvenonderzoek in Oostnieuwkerke-Spanjestraat (Staden) (2008/62//2009/128), onuitgegeven rapport.</p>
155630	<p>Mechanische prospectie (2011)</p> <p>Ijzertijd: aardewerk</p> <p>Romeinse tijd: greppels, greppelsegmenten, kuilen met in de vulling soms een bijmenging van houtskool en verbrande leem, paalkuilen - mogelijk zijn dit sporen van het restant van een kleine boerderij in inheemse traditie</p> <p>16^e eeuw: grachten</p> <p>WO I en WO II: 12 bomkraters en 5 loopgraven</p> <p>Bron: De Gryse, J., Demey, D. & Beke, F. 2011: Archeologisch vooronderzoek project "Spanjestraat" (gem. Staden - Oostnieuwkerk, West-Vlaanderen), onuitgegeven rapport</p>
211344	<p>Mechanische prospectie (2013)</p> <p>Nieuwste tijd: greppels en grachten</p> <p>Bron: Jacops J., Ryssaert C. 2013: Archeologisch proefsleuvenonderzoek Veldstraat, Staden, Antwerpen.</p>
212855	<p>Opgraving (2011)</p> <p>Steentijd: Enkele geretoucheerde artefacten, waarvan 2 residueel in een Romeins spoor.</p> <p>Midden-Romeinse tijd: Op basis van de ligging van de grachten is er sprake van minstens 2 fasen, enerzijds in de tweede helft van de 1e, anderzijds in de 3e eeuw n. Chr., op basis van de scherven en 14C dateringen. Tot de tweede fase hoort ook een tweeschepige gebouwplattegrond.</p> <p>Nieuwe tijd: resten van percellering uit de 16e tot 18e eeuw.</p>

	Bron: Mestdagh B., Haesebeyt S. 2013: Archeologische opgraving Staden Spanjestraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Monument Vandekerckhove Afdeling Archeologie Rapport 2013/36, Ingelmunster.
--	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70634	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
70662	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
70663	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
70667	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
70669	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
70786	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
70831	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
75076	Indicator cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
159524	Indicator cartografie Nieuwe tijd: cirkelvormige site met walgracht 20 ^e eeuw: Duitse bunker; mogelijk werd het huis versterkt tot bunker
161214	Indicator cartografie WO I: bunker van onbekende nationaliteit. Er zou een put naast de bunker gegraven zijn en de bunker is hierin gekanteld.

Toevalsvondst

76110	Toevalsvondst Laat-neolithicum: lithisch materiaal
-------	---

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Archeologisch onderzoek wijst op oude menselijke aanwezigheid in de regio van Oostnieuwkerke (cfr. supr. 1.4.3.1).

De eerste vermelding van Oostnieuwkerke is als Nieuverka in 1093. In 1383 wordt dit Oostnieuwkerke om het onderscheid te kunnen maken met Nieuwkerke in de kasselrij Belle. Op feodaal vlak ressorteren de heerlijkheden Collie, Schiervelde en het Laatschap van Oostnieuwkerke onder de kasselrij Ieper. Bij het verdrag van Nijmegen (1678) wordt de kasselrij Ieper bij Frankrijk aangehecht, de heerlijkheid Ogierlande bleef Spaans gebied (zie Spanjestraat in het zuidwesten van de gemeente).

De eerste aanduiding van Oostnieuwkerke als zelfstandige parochie is in 1221. Ten gevolge van godsdiensttroebelen in de tweede helft van de 16^e eeuw – in kader van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) – loopt Oostnieuwkerke leeg en brandt de kerk uit. Ook in 1794 brandt een gedeelte van het dorp af ten gevolge van een militaire treffen tussen Fransen en Oostenrijkers, kaderend in de Eerste Coalitieoorlog (1792-1797).

Gedurende WO I behoort Oostnieuwkerke tot het Duitse hinterland. Het dorp wordt doorsneden door de *Flandern I–Stellung*. De kerk wordt ingericht als *Kriegslazaret*. Oorlogsschade beperkt zich tot granaatinslagen tijdens de bevrijding. De nijverheid in het dorp was landbouwgebonden en bestond uit chicorei-asten, brouwerijen, vlasroterijen, etc. ¹

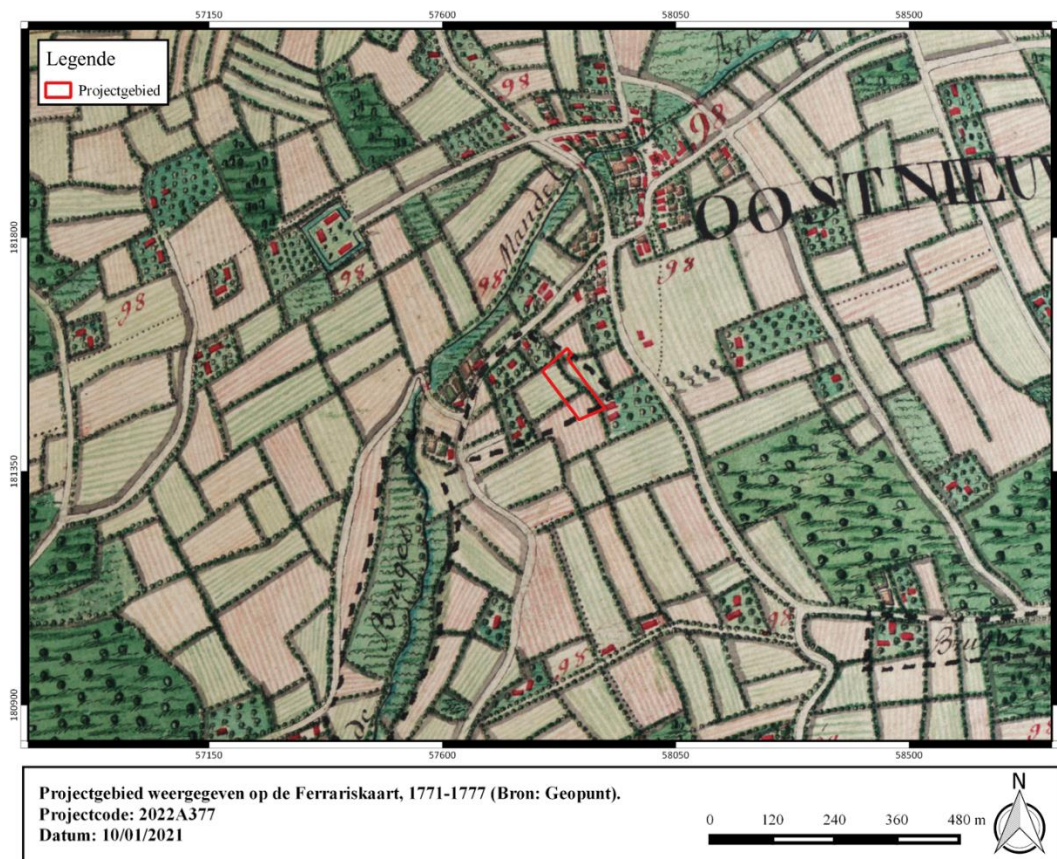
¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2021

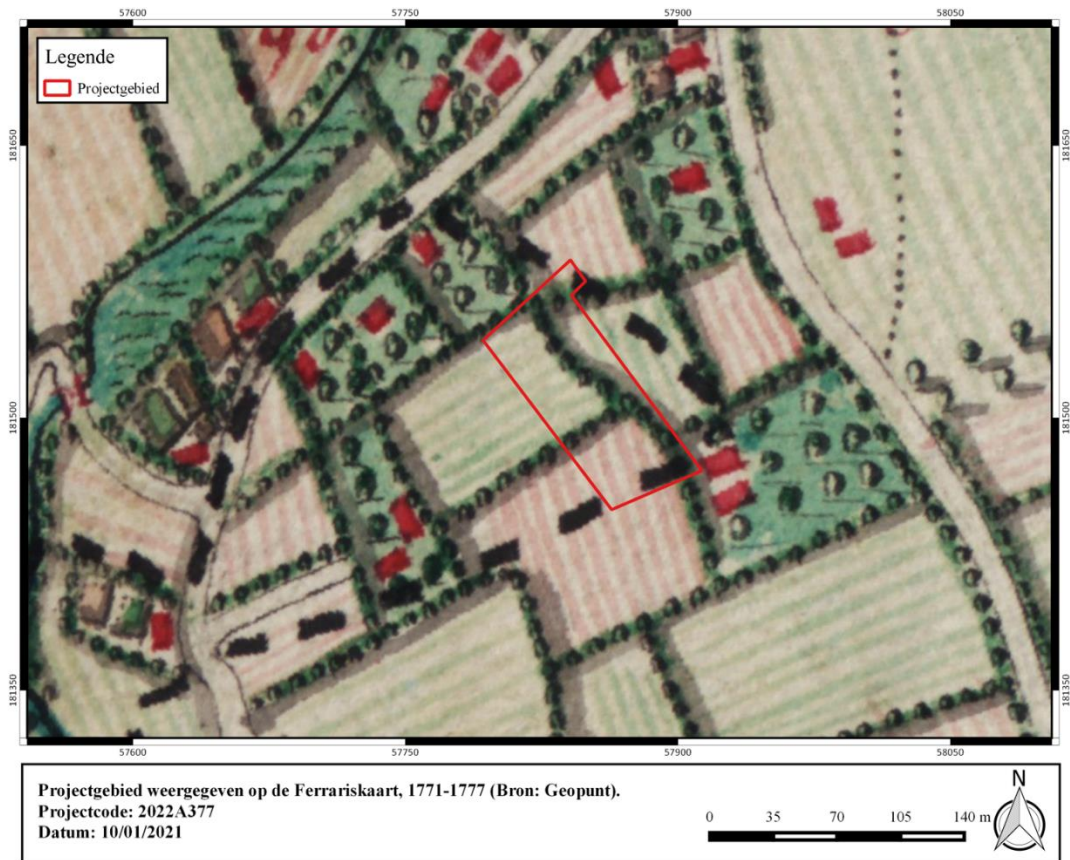
1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart karteert het plangebied als akker. Iets verder ten westen is reeds het verloop van de huidige Spanjestraat waar te nemen. In de directe omgeving is verspreide hoevebouw weergegeven. De 19^e-eeuwse kaarten geven evenmin bebouwing weer.

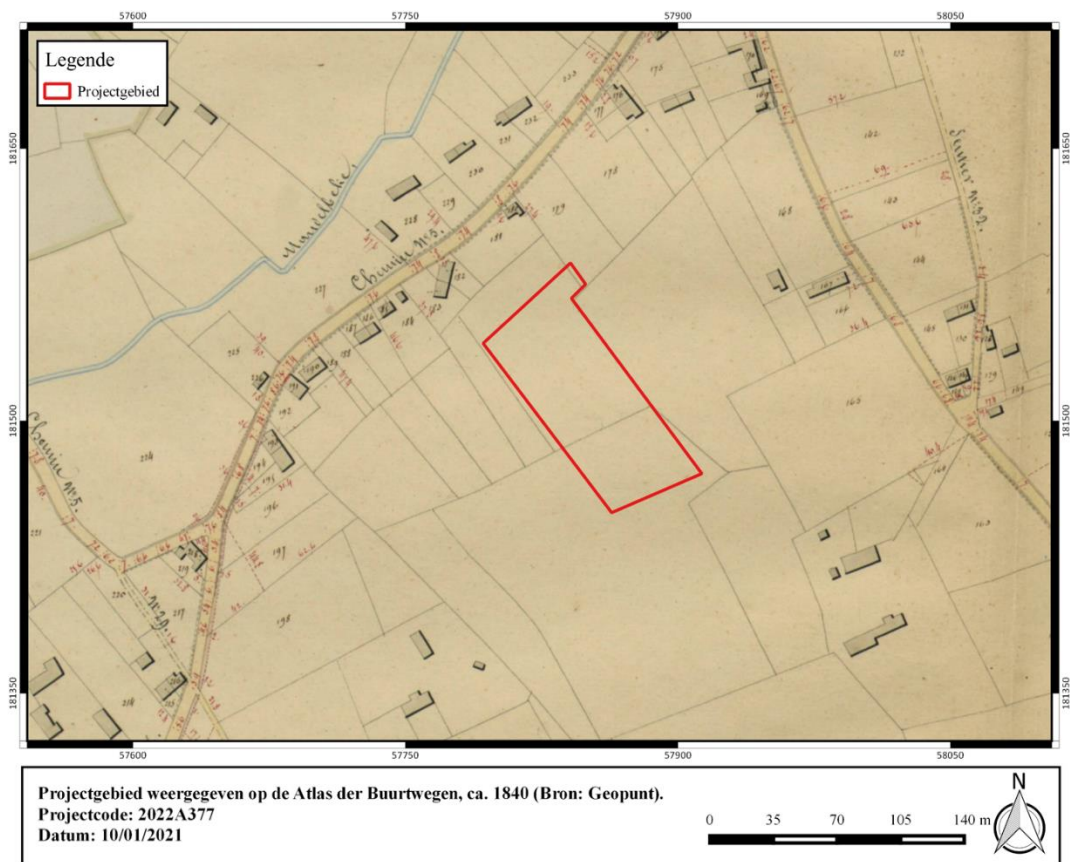
Omwille van de relevante ligging van het plangebied in een context van WO I en WO II, werd contact opgenomen met Dr. Birger Stichelbaut (UGent). Luchtopnames geven met uitzondering van een aantal granaatrechters geen sporen weer binnen de projectgrenzen. Er werd dan ook afgezien van de opmaak van een studie.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

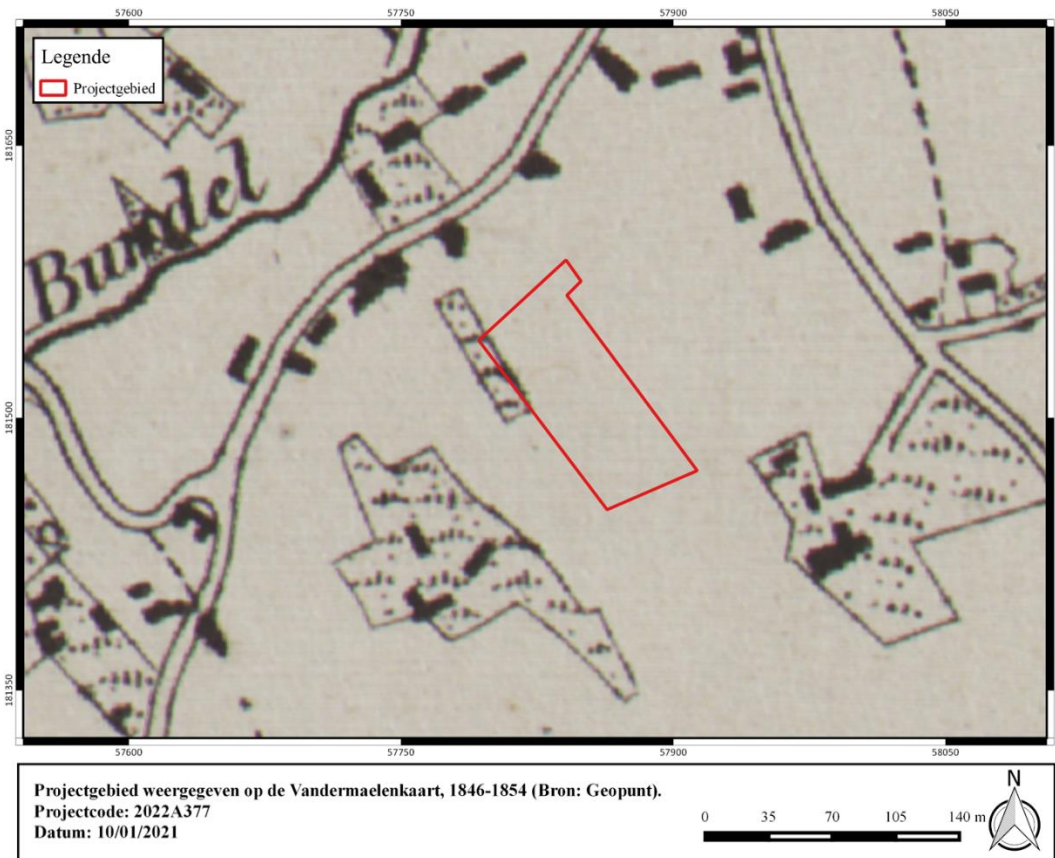

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

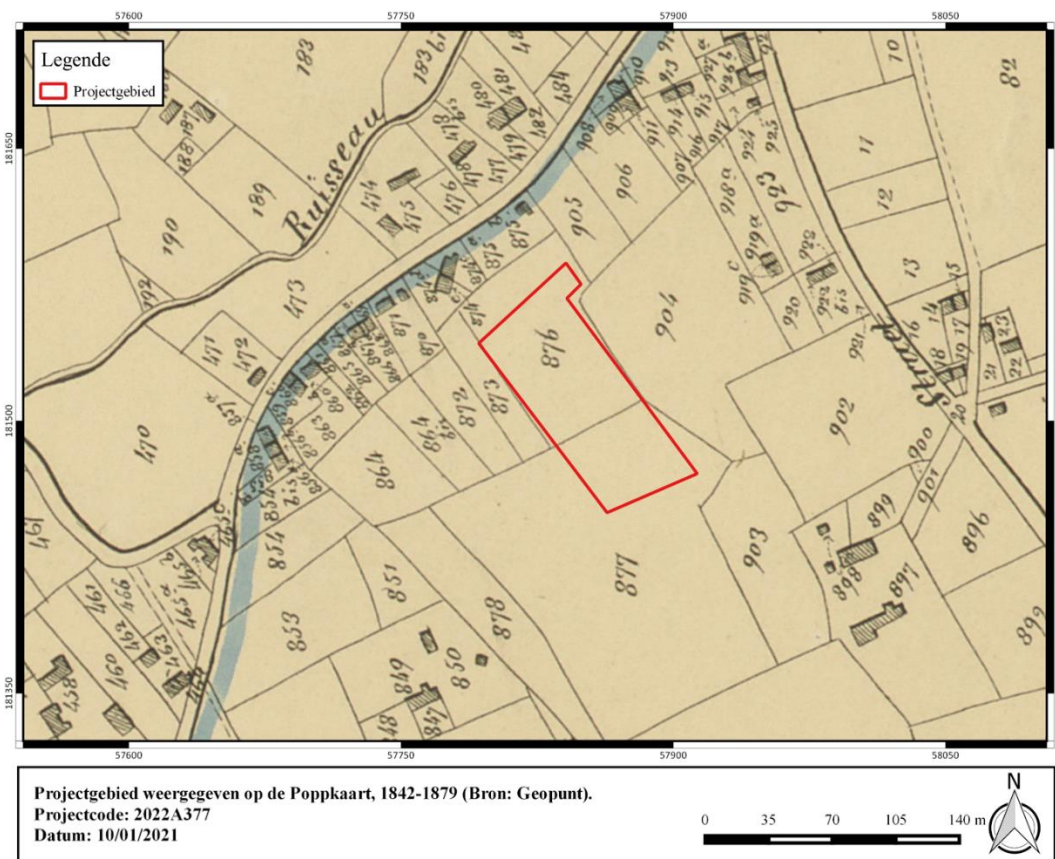

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

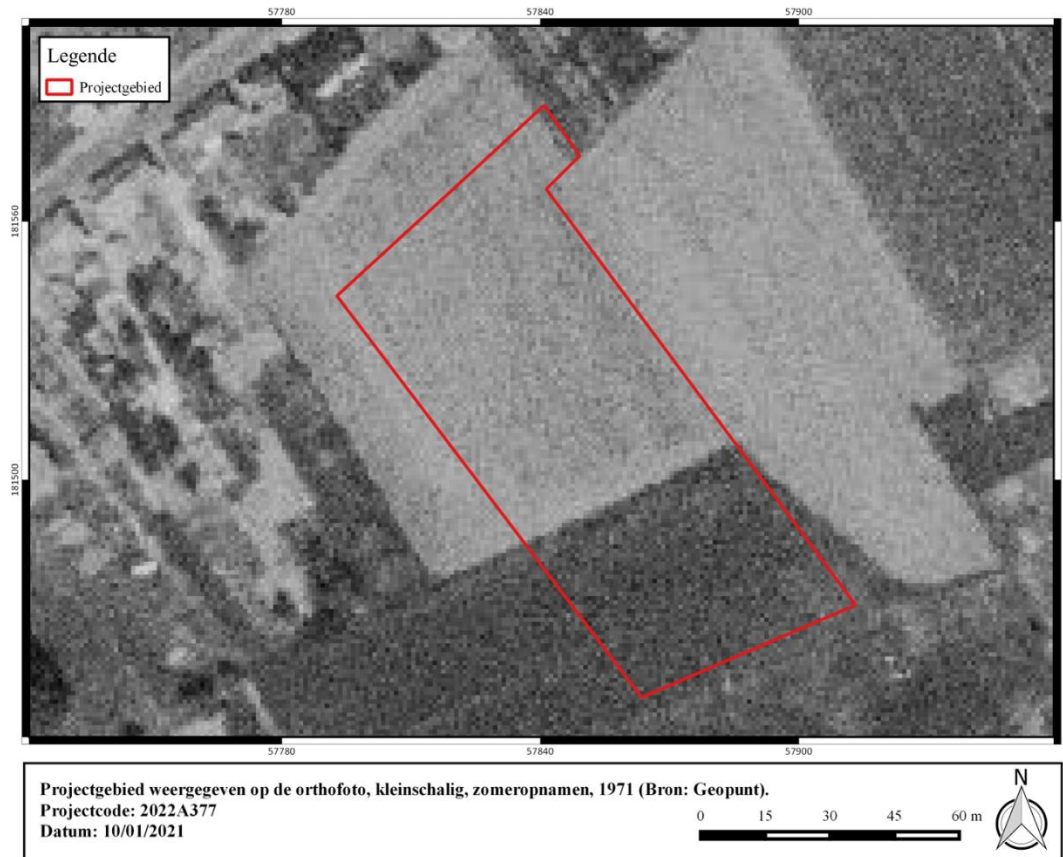
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

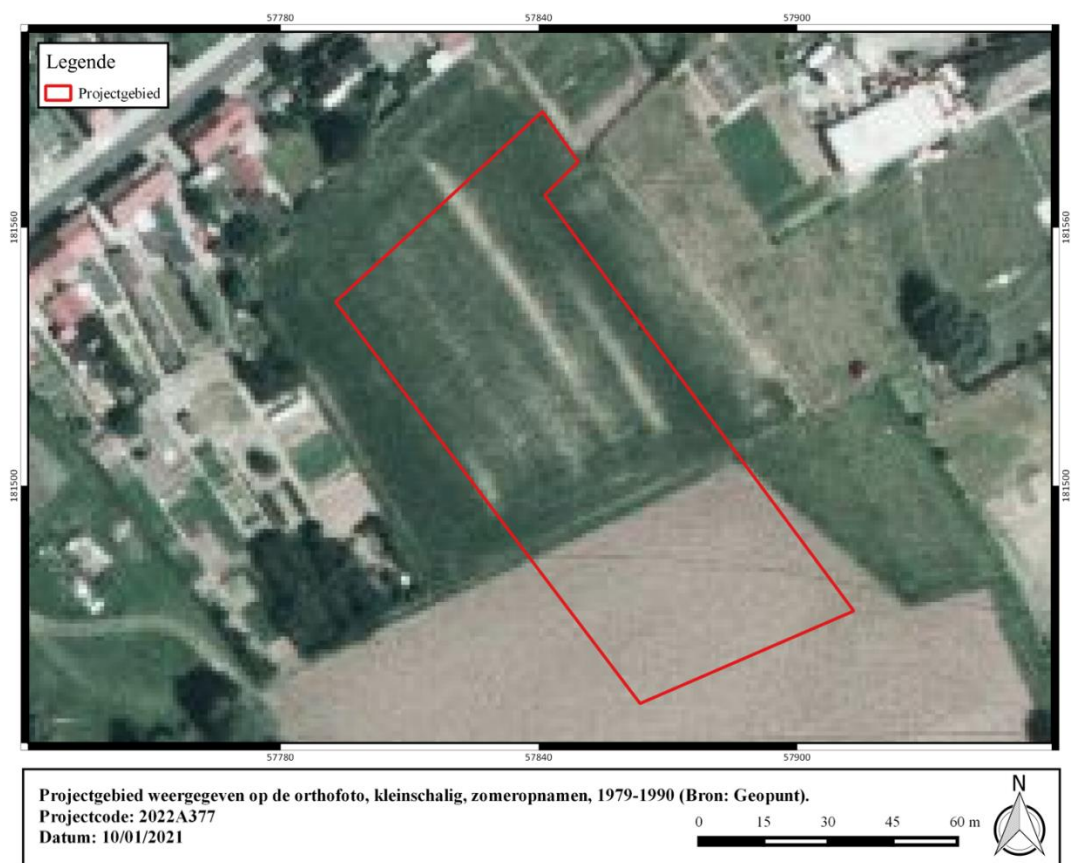
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

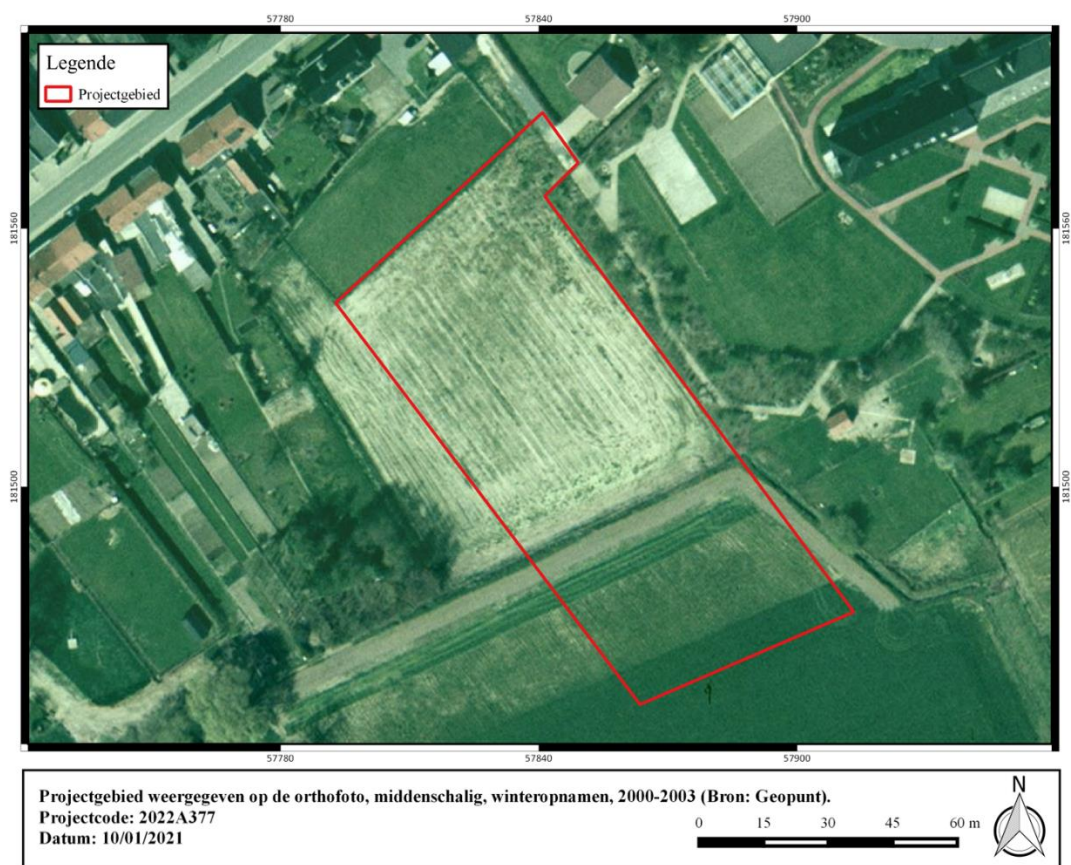
De orthofotosequentie geeft een zeer beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van de projectgrenzen gedurende de laatste decennia. Het plangebied is de laatste decennia in gebruik als akker. Een paar jaar geleden is aansluitend bij het projectgebied een verkaveling tot ontwikkeling gekomen.

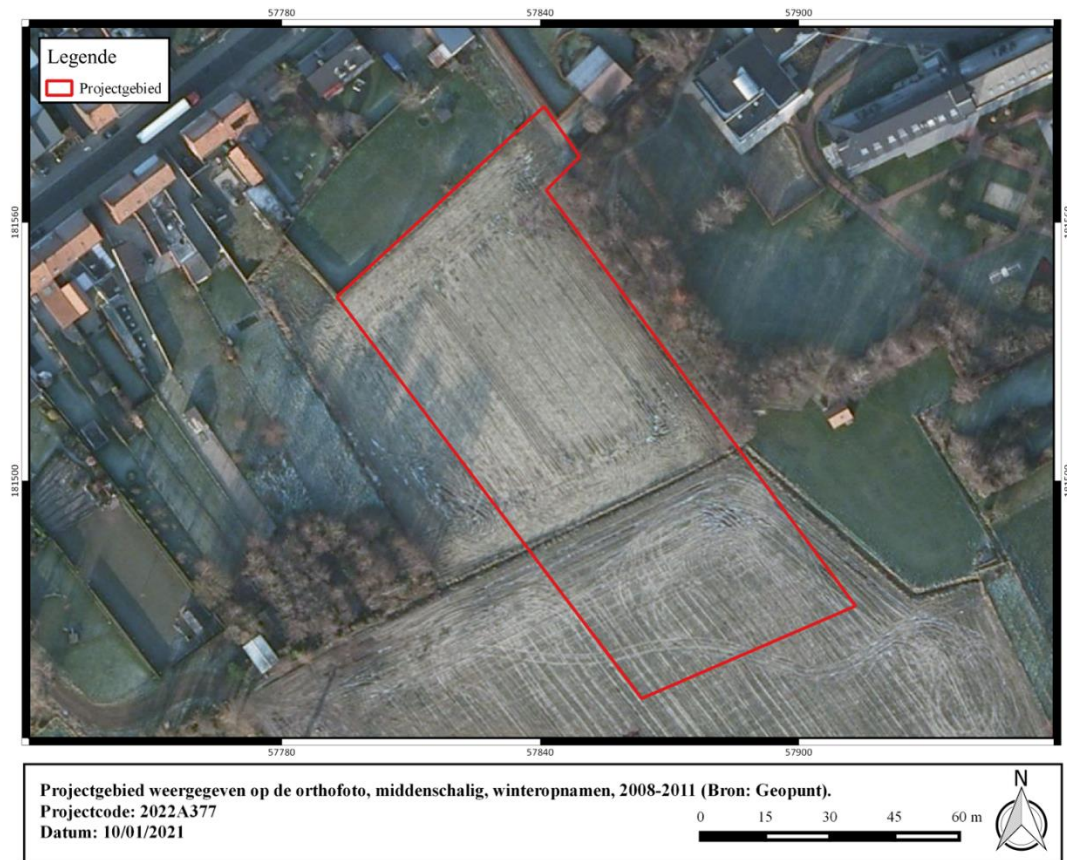
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

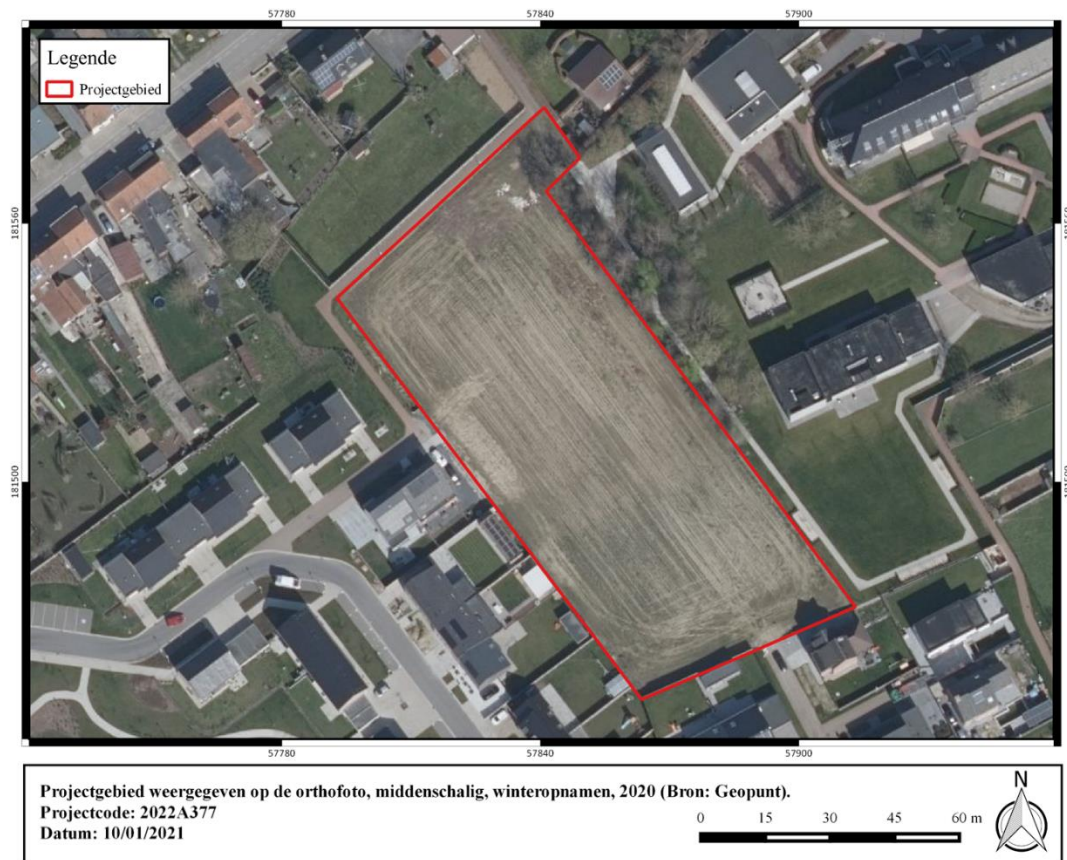
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject tussen de Vlaschaard en de Slijperstraat te Oostnieuwkerke, deelgemeente van Staden. Het projectgebied is ca. 6868 m² groot en wordt op heden integraal gebruikt als akkerland.

Oostnieuwkerke is gelegen in de zandleemstreek. Het onderzoeksgebied bevindt zich op het terras ten zuiden van de Mandel, nabij het punt waar de Vijverbeek er in uitmondt. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het projectgebied een profielopbouw weer van eolische afzettingen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een matig droge tot matig natte lichte zandleembodem weer. De locatie, binnen de gradiëntzone langs de Mandel, moet ongetwijfeld aantrekkelijk geweest zijn voor rondtrekkende jager-verzamelaars.

De cartografische bronnen geven een landelijke omgeving weer waarbij de Mandel een belangrijk verbindend element vormt. Op de Ferrariskaart is te zien dat het terrein in gebruik is als akkerland. Ook het verloop van de huidige Spanjestraat is reeds te herkennen op de Kabinetskaart. Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied is geen bebouwing weergegeven. Op het 19^e-eeuws kaartmateriaal is hierin geen wezenlijke verandering op te merken. Binnen de orthofotosequentie is te zien dat het terrein de voorbije decennia in gebruik is als akkerland. Op het beeld van 2008-2011 is in het zuidelijk deel van het terrein nog een noordoost-zuidwest gerichte gracht te zien. Deze is opgevuld op het jongste luchtbeeld.

In de directe nabijheid van het onderzoeksgebied zijn reeds archeologische onderzoeken uitgevoerd. Rondom het terrein werd reeds een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2011. Hierbij werden meerdere sporen uit de Romeinse periode en vermoedelijk loopgraafsegmenten uit WOII aangesneden. Op basis van de waarnemingen van het proefsleuvenonderzoek werd een zone van ca. 1500 m² afgebakend voor verder vlakdekkend onderzoek. Hierbij werden bewoningssporen en greppels aangetroffen uit de midden Romeinse periode die duidelijk op te delen zijn in twee bewoningsfasen. Er kan geenszins uitgesloten worden dat de aangetroffen nederzettingssporen zich verder zetten ter hoogte van het huidige onderzoeksgebied. Ook verder ten zuidwesten van het onderzoeksgebied werd in 2008 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door het toenmalige VIOE. Hierbij werden meerdere greppels en enkele kolenbranderskuilen aangesneden. De datering hiervan dient vermoedelijk in de middeleeuwen gezocht te worden. Tevens werden ook op deze percelen resten aangetroffen van loopgraven en impactkraters. Deze resten zijn vermoedelijk in verband te brengen met de ‘Achtendaagse Veldtocht’ en de terugtrekking van de Belgische strijdkrachten richting het oosten in de begindagen van WOII. Er kan echter niet uitgesloten worden dat enkele impactkraters en loopgraafsegmenten in de omgeving dateren uit WOI en het bevrijdingsoffensief van 1918. Bij deze onderzoeken en enkele prospecties in de ruimere omgeving werden eveneens enkele lithische artefacten gerecupereerd. Hetgeen wijst op aanwezigheid van mensen tijdens de steentijden. Verder betreffen de gekende waarden die zijn opgenomen in de CAI voornamelijk cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse of vroegmoderne landelijke infrastructuur.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Vooralnog is geen informatie aan het licht gekomen waardoor uitgegaan kan worden van een terrein dat vrij is van relictten. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringskansen te evalueren. Mocht hieruit blijken dat lokaal bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites, dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van

een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. Met betrekking tot erfgoed bestaand uit bodemsporen is vervolgens een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode om resten in kaart te brengen en de impact van de geplande werken hierop in te schatten.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

